

ATENȚIE, „CARTEA ROȘIE A REPUBLICII MOLDOVA”!

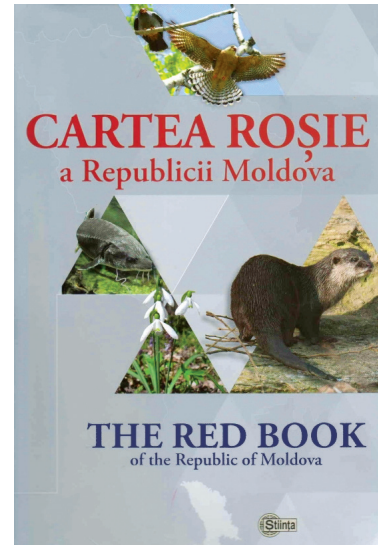
Doctor în agricultură **Asea M. TIMUȘ**
 Doctor în biologie **Elena BABAN**
 Institutul de Zoologie
 Doctor în istorie **Ion XENOFONTOV**
 Biblioteca Științifică Centrală „Andrei
 Lupan” (Institut) a AȘM

Diversitatea florei și faunei teritoriului dintre Carpații Orientali și fluviul Nistru se datorează, în mod special, poziției geografice favorabile – interferența biogeografică a zonelor central-europene, eurasiatică și mediteraneană. De altfel, totalitatea speciilor de animale de pe glob (fauna) este formată din circa 2 mil. de specii, dintre care 96% revin nevertebratelor și doar 4% cordatelor.

Masa substanței vii pe Terra este permanentă pe parcursul a sute de milioane de ani și este de un cvadrilion de tone ($10^{15} t$). Pe măsura dezvoltării societății omenești au evoluat și formele de intervenție a factorului antropogen în natură. Astfel, vânătoarea (apărută ca formă de asigurare a hranei) a evoluat pe parcursul istoriei de la folosirea „instrumentelor ecologice” de vânătoare la aplicarea unor arme performante, devenind un hobby, spre deosebire de timpurile mai vechi, când vânătoarea în grup era practică doar din necesitate. Consemnăm din istorie doar cazul marchizului Piponschi (1867–1923), care pe parcursul vieții a împușcat 15 556 813 animale.

Woody Allen, regizor de film și comediant american, are o vorbă cu haz, ce reflectă realitățile om versus animale: „Câinele meu, când și-a dat seama că seamănă cu mine, s-a sinucis”. Drept urmare a factorului antropogen, bourul european (*Bos taurus primigenius*), de exemplu, cel mai bestial animal din codrii Europei Răsăritene, a dispărut în secolul al XVII-lea, fiind ulterior asimilat cu zimbrul. În Țara Moldovei, bourul a fost considerat element heraldic, deoarece este prezent atât în însemnele statale moldovenești, cât și în teritoriile moldovenești înstrăinate. În Polonia există chiar un monument al ultimului bour vânat în pădurile din acest spațiu în 1627.

Factorul uman, distrugerea și poluarea habitatelor au determinat, în cele din urmă, dispariția multor specii din fauna și flora spațiului carpato-nistean, iar acum suntem în preajma unei ecocatastrofe (ecodevieri, ecofluctuații etc.), așa încât speciile de plante și animale trebuie protejate, impunând acțiuni ur-

Cartea Roșie a Republicii Moldova. Chișinău, Editura „Știința”, 2015, 492 p.

gente ale protecției de stat. *Cartea Roșie* reprezintă un semnal de alarmă privind perspectivele existențiale ale unor forme de viață...

Cărțile Roșii sunt un suport științific pentru elaborarea unor acțiuni concrete și a unui regim de protecție a speciilor de plante, fungi și animale rare și aflate pe cale de dispariție. În prima ediție a *Cărții Roșii a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești* (1978) au fost incluse 26 de specii de plante și 29 de specii de animale periclitare și critic periclitare. Peste un sfert de secol, în ediția a doua a *Cărții Roșii a Republicii Moldova* (2001) au fost incluse 126 de specii de plante și ciuperci, 116 specii de animale pe cale de dispariție.

În 2015, la Editura „Știința” (director doctor inginer Gheorghe Prini) a văzut lumina tiparului a *Cartea Roșie a Republicii Moldova*, ediția a treia, într-un tiraj de 3 000 de exemplare. Editura „Știința” a asigurat un nivel poligrafic înalt al cărții, punctul forte fiind materialul ilustrativ inedit. Cartea include un *Cuvânt-înainte* semnat de Valeriu Munteanu, ministrul Mediului, și acad. Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei (pp. 5-6), și este prefată de acad. Ion Toderaș, director al Institutului de Zoologie, doctorul în agricultură Alexandru Teleuță, directorul Grădinii Botanice (Institut), și m.c. Ion Dediu. Lucrarea a apărut în text bilingv (paralel): român (inclusiv cu prezentarea denumirii populare, după caz) și englez. Denumirile științifice sunt indicate

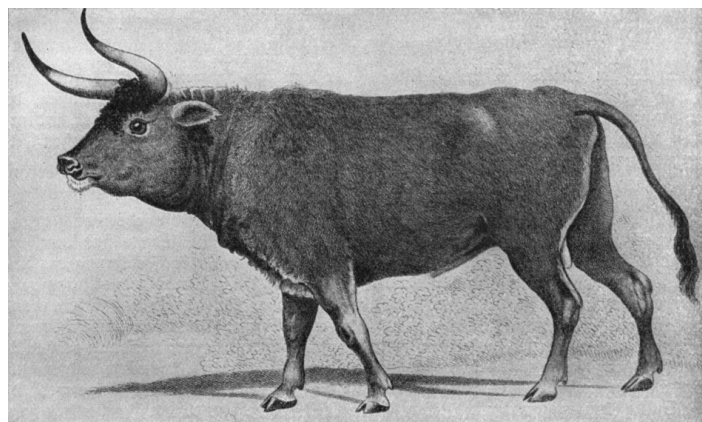
în limba latină. Dimensiunile cărții: 22 cm x 30,5 cm. Indicatorii de raritate a speciilor de plante, ciuperci și animale din ediția a treia au fost stabiliți potrivit Listei Roșii a Uniunii Internaționale a Conservării Naturii. În ediția recentă sunt incluse 208 specii de plante și fungi (pp. 11-231) și 219 specii de animale (pp. 233-468), dintre acestea 171 habitează în păduri. Pe parcursul a doar 14 ani constatăm aproape o dublare a florei și faunei aflate în pericol. Unele specii rare de pe teritoriul Republicii Moldova (papucul-doamnei, cornaciul-natant, sita-zânelor, vipera-de-stepă, rața-roșie etc.) au o importanță internațională, fiind incluse în *Cartea Roșie a Europei*. Din 28 de specii de ciuperci, 14 sunt cu picior și pălărie și 14 – ca „farfuria”, evantai deschis sau mătură stufoasă.

Din 80 de insecte, 31 sunt lepidoptere (fluturi), dintre care 12 habitează în păduri și 19 în luncă, stepă, câmpie etc., inclusiv 8 sunt nocturne (zboară noaptea) și 23 diurne (zboară ziua). Fluturii din fam. *Saturniidae* se consideră cei mai mari din Europa, anvergura aripilor atingând 120-150 mm (*Saturnia pyri*); fluturile-cap-de-mort frecventează stupii albinelor, fiindcă trompa lui este scurtă și nu poate pătrunde în floare ca să se hrănească, și totodată sunt unicii fluturi care produc sunete specifice cu articulația trompei; fluturile polixena în engleză se numește „fluturile-bijuterie”; viața albăstriței-argintii depinde de furnici. Unii fluturi sunt numiți după zei, eroi, poeți antici etc., spre

exemplu – *Saturnia* de la Saturnus – zeul fertilității solului; *tau* – a 19-a literă din alfabetul grecesc; *Sappho* – poetesă antică elenă; *Acherontia* – unul din cele 5 râuri subterane din Regatul Morții; *Atropos* – una din cele trei zeițe ale sorții, care a tăiat firul vieții omului; *Machaon* – fiul lui Asclepios, zeul medicinei antice elene și care a învățat medicina de la tatăl său; *Arion* – poet antic elen; *Daphnis* – tânăr chipes, eroul din poemul mioritic sicilian; *Tomares* – oraș din Spania etc.

La elaborarea *Cărții Roșii a Republicii Moldova* au participat 67 de autori (29 de femei și 38 de bărbați), inclusiv un academician (Ion Toderaș), doi membri corespondenți (Ion Dediu, Vasile Șalaru), zece doctori habilitați în biologie, 42 de doctori în biologie, doi doctori în agricultură, opt cercetători științifici și doi doctoranzi. Majoritatea autorilor sunt angajați ai Grădinii Botanice (Institut) și ai Institutului de Zoologie. Lista autorilor este plasată pe filele roșii ale lucrării.

Comisia Națională a *Cărții Roșii a Republicii Moldova* a fost constituită din Valeriu Munteanu (președinte), ministrul Mediului, Ion Toderaș (vicepreședinte), Lilia Eliadii (secretar), Ministerul Mediului, și din următorii membri: dr. hab. Tudor Cozari, m.c. Ion Dediu, dr. hab. Valeriu Derjanschi, dr. Iachim Gumaniuc, dr. Andrei Munteanu, dr. hab. Gheorghe Postolache, Ala Rotaru, m.c. Vasile Șalaru, Ion Talmaci, dr. Alexandru Teleuță, dr. hab. Marin Usatâi.

Bourul european (*Bos taurus primigenius*), aplicat și ca element heraldic al Țării Moldovei. Animalul a dispărut în secolul al XVII-lea (desen-reconstituire). Sursă: <http://www.descopera.ro/natura/11427537-bourul-simbolul-disparut-al-moldovei>